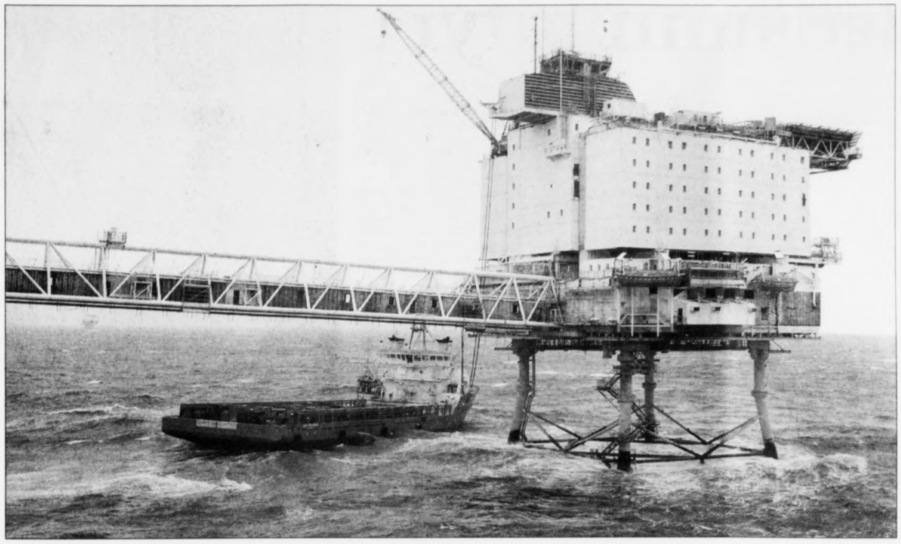

Boritorn - eins og hesi - standa á bønum uttanfyri framsýningarhølini í Aberdeen, nú »Offshore Europe« verður hildin fyri 14. ferð

Hetta er heimsins størsta oljusirkus

Eftir at hava verið til setanina av »Offshore Europe 99« og hugt eftir teimum fyrstu hundrað básunum varð farið til hús fyri at slappa av eina løtu. Í hýrivogninum var ein guddámmiligur friður, sjálvt um 200 aðrir hýruvognar floytaðu um oyrini á okkum - antin á veg inn á framsýningarøki ella á veg út aftur

LEIF LÁADAL (ABERDEEN)

Í mun til tann larm og aktivitet, sum er á oljuframsýningini í Aberdeen kann ein hektisk løta í einum skotskum hýrivogni vera sum himmiríki.

– Hetta er eitt øgiligt sirkus, segði eg við unga bilføraran, sum tyktist vera glaður fyri at verða sloppin burtur frá framsýningarøkinum eina løtu.

Hann hugdi blíður upp á meg og segði:

– Sirkus - ja, tað er rætta orðið.

Tað, sum var eftir av túrinum, tosaðu vit um fótbólt.

Skotar duga

Oljuframsýningin í Aberdeen verður hildin annað hvørt ár. Í ár er tað 14. ferð, at fyrrverandi skotski fiskibýurin – núverandi olju- og fiskibýurin – bjóðar vælkomin til høg og lág, vippar og sibbar innan eina vinnu, sum flýtur í dollarum – um tú finnur ráviøruna.

Aberdeen er ein lutfallsliga friðarligur býur, men fýra dagar í september annað hvørt ár, verður alt vent á høvdið.

Skotar, sum eru tiltiknir fyri at duga væl við pengum, lata heldur ikki hendan kjansin fara afturum. Alt kostar tað dupulta ella trídupulta teir dagarnar. »The oil cirkus is in town«.

Matstovurnar taka tey vanligu skeltini niður og lýsa við »Offshore Europe Menu«. Hetta vil ikki siga tað sama sum, at kokkurin ger eyka nógv burturúr. Nei, sama kjøt og somu eplir, men til ein heilt annan prís.

Funnu olju á framsýningarøkinum

Tá ið føroyska ferðalagið, sum fleyg beinleiðis til Aberdeen týsdagin, koyrdi spakuliga við bussi oman ímóti framsýningarøkinum, sóu vit eini trý stór boritorn standa uttan fyri risastóra teltið, sum var reist í sambandi við framsýningina.

Ein av teimum, sum arbeiðir í oljumálastýrinum, greiddi mær frá, at tey á eini líknandi framsýning í Groningen í Hollandi funnu eitt stórt øki við gassi, tá ið ein av borunum á framsýningarøkinum bleiv vístur fram.

Fyri at vísa viðskiftafólkunum, hvussu borurin arbeiddi, var eitt hol borað niður í vøllin. Eingin hevði roknað við at finna nakað - ja, tað kann sigast, at tað var enn ikki meiningin at finna nakað, men nakrar hundrað metrar niðri í framsýningarbønum funnu teir eitt av størstu gassøkjum í Hollandi.

– Hvat skal man so brúka jarðfrøðingar til, legði føroyski fulltrúin læandi afturat.

Tølini siga alt

At framsýningin er stór, sæst tá ið tú hyggur eftir tølunum - og ikki bara prísunum í Aberdeen í hesum døgum.

Býurin veksur við í minsta lagi einum tíggjundaparti, frá eini 250.000 til 280.000 fólk. Øll hotel eru fullsett ,og hvør krókur við eini óbrúktari song verður leigaður út.

Størstiparturin av teimum 140 føroyingunum, sum eru á framsýningini, búgva í smáum studentakømrum, sum hoyra til lærda háskúlan.

Prísurin - nú var hann aftur har - er heldur ikki tann sami á hotelkømrum teir fýra framsýningardagarnar. Dupultur og trídupultur prísur í mun til tann vanliga er ikki óvanligt. Kømur kunnu ikki bíleggjast ein dag - flestu hotel krevja, at tú býrt har í tríggjar nætur. Um tú bíleggur nakrar mánaðir áðrenn framsýningina - og hetta er neyðugt, um tú vilt búgva á hotelli - so skal tú gjalda helmingin av kostnaðinum frammanundan.

Í ár høvdu 22.000 fólk teknað seg til framsýningina frammanundan. Fyrireikararnir rokna við, at onnur 6 - 7000 fáa at ogna sær atgongumerki við dyrnar.

Ikki færri enn 1800 feløg, virkir og einstaklingar stilla út á framsýningini, og har er ikki tann oljusmálutur ella boripallur, sum ikki kann síggjast ella - um neyðugt - bíleggjast.

Føroyski básurin er ein av teimum miðalstóru, og á honum sýna 26 føroyskar fyritøkur og føroysk virkir, hvat tey hava at bjóða í eini vinnu, sum ikki er nøkur vinna í Føroyum enn.

Harafturat eru tveir almennir stovnar við á føroyska básinum. Teir eru menningargrunnurin og oljumálastýrið.

Eingin ivi um útbjóðingina longur

At føroyingar eru komnir á oljumessu fyri at vísa umheiminum, at teir taka oljuna í størsta álvara, vísti Eyðun Elttør beinanvegin, tá ið hann týsdagin setti dato á teir dagar, sum alt snýr seg um

LEIF LÁADAL (ABERDEEN)

Fyrsta stóra tiltak, sum bleiv hildið á føroyska básinum, sum í hesum døgum stendur so prúður millum allar hinar á stóru oljumessuni »Offshore Europe« í Aberdeen, var ein móttøka hjá Tryggingarfelagnum Føroyar.

Tá ið nú føroyski oljumálaráðharrin var í Skotlandi á messu, var tað nærliggjandi at biðja hann um at siga tey fyrstu orðini.

Og Eyðun Elttør hevði eitt ess ella bæði tvey í ermuni. Nógvar gitingar hava verið um, nær fyrsta útbjóðingarumfar fór at verða, og hesum gitingum setti oljumálaráðharrin ein endaligan stoppara fyri týsdagin.

Eyðun Elttør greiddi stóru føroysku og útlendsku samkomuni frá, at avgerð var tikin um, at fyrsta útbjóðingarumfar verður í januar ár 2000. Seinasta freist at søkja leiti- og boriloyvi verður í apríl, og tey fyrstu loyvini verða givin næsta summar.

Vísa umheiminum

Væntandi verða tað tey stóru oljufeløgini og oljusamtøkini, ið fara at bjóða upp á føroysku oljuloyvini. Hesi hava hetta seinasta árið ikki vitað, um tey vóru keypt ella seld. Landsstýrið hevur brúkt ta tíð, sum skuldi til, áðrenn endalig avgerð bleiv tikin um dagfestingar í sambandi við útbjóðingina.

Orsøkina til, at avgerðin er tikin júst nú, er ring at spáa um, men marknaðsemjan og kolvetnislógin hava sín stóra leiklut.

Ein annar týðandi brikkur í oljutalvinum er tol, og ikki minst vantandi tol.

Spurningurin er, um ikki landsstýrið varð noytt at taka hesa avgerð nú - áðrenn útlendsku oljufeløgini mistu tolið.

Hevði landsstýrið bíða eitt hálvt til eitt heilt ár afturat, áðrenn oljufeløgini fingu at vita, nær útbjóðingarumfarið fór at verða, so høvdu tey møguliga farið aðrar leiðir.

Nú er so hendan forðing ruddað av borðinum. Um fimm mánaðir er klárt hjá stóru milliardfyritøkunum at søkja um at sleppa at bora eftir svarta gullinum, sum flestu serfrøðingar meta flýtur í føroysku undirgrundini.

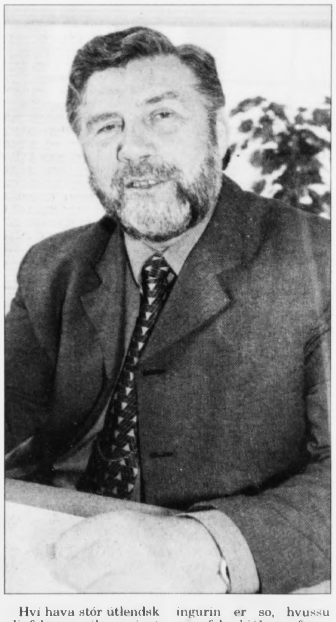

Nú er eingin ivi longur. Oljumálaráðharrin Eyðun Elttør avdúkaði týsdagin á stóru altjóða oljumessuni í Aberdeen, at fyrsta útbjóðingarumfar verður í januar

Hví hava stór útlendsk oljufeløg so áhuga í at sleppa til Føroya at royna at bora seg niður ígjøgnum nakrar av tjúkkastu basaltfláunum í heiminum?

Eyðun Elttør veit, at nógv støð á klótuni hava nógvar ferðir betri oljuumstøður enn Føroyar, men hann vísir á, at politiska javnvágin í Føroyum, saman við stóru útvinningini av olju beint hinumegin markið ímóti Bretlandi, ger, at oljufeløgini vísa Føroyum stóran áhuga. Tí ivast hann ikki í, at feløgini fara at søkja í januar. Spurningurin er so, hvussu nógv feløg bjóða seg fram.

– Tað er ringt at siga, men út frá tí generella áhuganum, sum feløgini hava og hava havt í føroyskari oljuleting og -vinnu, rokni eg við, at nógv feløg fara at søkja, sigur Eyðun Elttør.

So leingi oljuprísurin heldur sær omanfyri 12 dollarar fyri tunnuna, so vilja feløgini hyggja norðureftir til Føroyar, metir oljumálaráðharrin.

Hugsa langt

Eitt annað, sum ger seg galdandi, tá ið áhugin fyri eini komandi føroyskari oljuvinnu verður havdur á lofti, er arbeiðshátturin í hesi stóru vinnu.

Nógv oljufeløg eru (sjálvandi) bangin fyri, at oljan fer at ganga undan. Tí er tað av stórum týdningi at finna nýggjar leiðir alla tíðina. Tað er ikki óvanligt, at eitt felag arbeiðir á 10 økjum í senn, og sjálvt um tað vísir seg, at olja ikki er á tí eina staðnum, so er hetta ikki nakar sorgarleikur, tí so verður farið til tað næsta.

Tað kemur eisini fyri, at eitt felag finnur ein stóran oljulumma, og so bíðar við at útvinna oljuna til okkurt av hinum økjunum er tómt.

Um olja verður funnin við Føroyar, verður tó ikki talan um, at hon bert verður staðfest og so einki meira.

Í føroysku kolvetnislógini er hædd tikin fyri hesum trupulleika, tí ætlanin er – og tað er eingin loyna, at oljan skal geva føroyingum eitt sindur av peningi – at hava greiðar reglur fyri, hvussu oljan skal handfarast, tá ið hon er funnin.

Tað fer ikki at bera til hjá einum stórum felag, sum hevur nokk av oljuleiðum í løtuni, at fara til Føroyar at staðfesta, at olja er har og so koma aftur um 30 ár fyri at pumpa hana upp. Hetta hava føroyskir myndugleikar tryggjað sær í kolvetnislógini.

Danir rinda fyri okkara vælferð

Líkt er til, at danski skattgjaldarin við ríkisveitingini er við til at fíggja eitt føroyskt skattatrýst, sum liggur 9 prosent-stig lægri enn tað danska

ELI GUTTESEN

Líkt er til, at danir forkela okkum meira, enn teir sjálvir hava ráð til.

Á hvørjum ári koma stórar upphæddir úr danska ríkiskassanum til føroyska landskassan. Hetta hoast tað fólkið, sum rindar okkum peningin, hevur hægri skattatrýst enn vit.

Sostatt áttu vit at havt ringan smakk í munninum við at tikið ímóti hesi gávuni.

Tá búskaparkreppan herjaði í Føroyum, kom gávan úr danska ríkiskassanum væl við.

Til dømis fingu vit í 1993 858 mió. kr. í ríkisveiting, umframt at danski ríkiskassin rindaði 257 mió. kr. fyri rakstur av ríkisstovnum í Føroyum. Tilsamans var sostatt talan um 1.065 mió. kr. úr danska ríkiskassanum.

Hetta árið var føroyska skattatrýstið nærum á hædd við tað danska.

Meðan danir høvdu eitt korrigerað skattatrýst upp á 51 prosent, lá okkara á 50 prosentum.

Síðani tá hevur danska skattatrýstið nærum verið óbroytt, meðan tað føroyska hevur verið støðugt fallandi, til tað í fjør var komið heilt niður á 42 prosent ella heili 9 prosent-stig lægri enn tað danska.

Hetta er hent samstundis sum gávan úr Danmark er økt á hvørjum árið við danska prístalsvøkstrinum.

Samanlagt fingu vit útvið 1,3 mia. kr. úr danska ríkiskassanum í fjør og var hetta heili 234 mió. kr. fleiri enn í 1993.

Tí kundi tað verið freistandi at sagt, at danir, ið hava hægri skattatrýst enn vit, eru við til at fíggja okkara skattalættar.

Spurningurin er bara nær danir fáa eygu upp fyri hesum og byrja at seta okkum krøv.

Politiska málið hjá sitandi samgongu er bæði at minka um skattatrýstið og at gera okkum óheft av veitingunum úr danska ríkiskassanum.

Hvussu hesi málini rigga saman kunnu fólk bert gita um, men higartil hevur politiski myndugleikin valt at slaka upp á skattatrýstið, samstundis sum landskassin hevur fingið økta veiting úr Danmark.

Skattalættin og økta ríkisveitingin, fellur saman við uppgongd í fiskivinnuni, og hetta hevur so aftur sett økta ferð á búskapin og harvið givið almennu kassunum øktar inntøkur.

Partar av øktu inntøkunum eru farnir til økta almenna nýtslu og harvið er enn meira ferð komin á føroyska búskapin.

Onkur vil vera við at ov nógv ferð er komin á búskapin og at okkara kappingaførið kann koma í vanda og verða uppetið av prís- og lønarvøkstri.

Um málið er at minka ríkisveitingina, sum í dag umboðar helmingin av fruminntøkunum hjá landskassanum er lítið at ivast í, at neyðugt verður at hækka skattin og fremja sparingar.

Hetta er í øllum førum ein av niðurstøðunum í Hvítubók.

Sama bók vísir eisini til aðrar møguleikar, men allir hava tað til felags, at vit skulu klára okkum við lutfalsliga minni enn vit gera í dag.

Um tað so er sunnari ella ósunnari, má vera til hvønn einstakan at taka støðu til.

Men neyvan fer danski skattgjaldarin leingi aftrurat at góðtaka at rinda skatt sum vit av røttum áttu at goldið.

So sum skattaprosentini í báðum londunum nú síggja út skuldi ein trúð at stuðulin fór øvugtan veg.

Jazzfestivalurin ikki liðugur enn

FRANTS JENSEN

M.C. Restorff fer í kvøld at syngja nøkur av løgum, sum hann eisini sang á jazzfestivalinum, umframt nøkur onnur. Hetta verður á Blákrosskaféini, sum fyriskipar eitt annarleiðis hóskvøld av og á.

– Eg havi valt 19 løg, sum vit fara at framføra, sigur M.C.

Saman við honum og klarerinum fara eisini Jóhanna Rasmussen og Linda Petersen at syngja.

Løtan við M.C. byrjar kl. 20.

Ynskir at yvirtaka barnaansingina

FRANTS JENSEN

Fuglafjarðar býráð samtykti á fundi mánakvøldið eftir tilmæli frá mentamálanevndini, at kommunan vil yvirtaka alla barnaansingina. Eisini kom býráðið við eini áheitan á myndugleikarnar, at teir eisini kunnu fáa tað umsetingarligu ábyrgdina av eldraøkinum.

Yvirtøkan av barnaansingini fer at kosta kommununi 600.000 krónur um árið.

Lýsingar til blaðið

Um síðstu freist at lata inn lýsingar sæst ovast á síðu 2

Dimmalætting